

Előfizetési feltételek:
 Egész évre 6 frt. — kr.
 Félévre 3 „ — „
 Negyedévre 1 „ 50 „
 Egyes szám 10 kr.

HALADÁS

Hirdetések díja:
 4 hasábos petítor 5 kr.
 Nyiltírben 20 kr.
 Bélyegdíj egyes hirdetésnél 30 kr.

Társadalmi, tanügyi, közgazdasági és ismeretterjesztő közlöny.

Szerkesztőségi iroda:
 Főter 6. sz. a., haván a lap szellemi részét illető közlemények küldendők.

Megjelen:
 Szurdán és Szombaton.

Kéziratok:
 Vissza nem adtnak.

Kiadóhivatal:
 VOLCZ B. könyvnyomdája. Mindennemű pénzek hirdetések és reklamatiok ide intézendők.

Előfizetési felhívás.

Lapunk Április 1-sőjével új évfolyamra lépett, miért az előfizetések szives megújítását tisztelettel kérjük. Eddigi irányára lapunknak változatlan marad. Hű közlője leendő a megye és város közérdekű eseményeinek. Megismerteti olvasóinkat a hazában s a nagyvilágban történetekkel, igyekezni fog újdonságokkal élénkséget fenntartani. Közöl avatott tollaktól ismeretterjesztő s közgazdasági cikkeket, egy uttal szépirodalmi és mullattató olvasmányokról is gondoskodván.

Előfizetési árak:

Április — Juniusra . . 1 fr. 50 kr.
 Április — Septemberre 3 fr. —
 Április — Decemberre 4 fr. 50 kr.
 a szerkesztő és kiadóhivatal.

Észrevételek „egészségügyi viszonyaink” című cikkre.

Az egészségügyi viszonyaink című cikk írója valamint a t. olvasó közönség ne vegye figyelmetlenségnek vagy mulasztásnak, hogy ily későn teszem meg észrevételeimet említett cikkre; bár ez által mint Torda várossának egészségügyi tanácsadója egyenesen felhiva voltam, mert ennek egyszerű oka az, — a mit nem annyira cikkező megrovására mint a magam mentésére kívánok megemlíteni, hogy nem hittem, hogy Torda volt városi orvossa elengedőnek tartsa egy furdó felállításával befejezni az egészségügy local hiányait, a mit a „Haladás” 18-dik számában megjelent utolsó cikk végén levő „folyt. köv.” is bizonyít.

Én tehát vártam a folytatást és végét, hogy úgy bocsátkozhassam a dolog meritumába, de miután eddig hiában vártam, így kénytelen vagyok a megjelentekre tenni meg észrevételeimet.

Eltekintve a bevezetésül szolgáló phrasisoktól, melyek hivatva volnának az egészségügyre felhívni a figyelmet áttérek a történelmi adatokra, melyeket cikkező ur a legrégibb korból merít és figyelmen kívül hagyja az újabb kort pld. az angolokat, kik bár a sertés husevést a körülmények szerint nem tartják egéséggellenesnek, sem Hygea istennőnek templomot nem emeltek, de a tudomány vívmányainak hódolva meghozták a legnagyobb áldozatakat az egészségügy előmozdítására és ez által elérték azt, hogy Londonban, — daczára a kedvezőtlen helyi viszonyoknak — a halálra arány 24.5%, a születés arány pedig 34.6%, tehát 10.1% szaporodás van, addig Budapesten a halálra arány szám 40.8% Tordán pedig a megelőző évben 40% volt.

A történelmi adatok után cikkező ur egymás figyelmetlenségét követel, a mennyiben Tordának egészségügyéről szólván, annak multjából a jelenre von következtetést és magát jól értesülteként mutatja be. Az én csekély véleményem szerint ez is csak historiai jelentőséggel bír és a történelmi adatok közt lett volna felsorolandó.

Cikkező ur szellem dús navi s ággal írja körül a városi tisztiorvos teendőit, mintha az nem volna egyéb mint a prostituáltak megvizsgálása, halotti czédulák kiállítására és orvosi látletelek kiváltságos szerkesztése.

Tévedni lehet meggyőződésből vagy szándékosan, de hogy valaki, tévedéseit — nyilvánosságra hozva — más ember meggyőződésévé is tenni akarja, már chez egy bizonyos fokú impertinentia szükséges.

Torda városi tisztiorvossa ismeri teendőit, melyeket szigoru pontossággal és correctséggel teljesíteni tehetségéhez képest legfőbb kötelességének tart.

Ilyenek gyanánt említhetők a következők: az elszerecséltenedett, gyámoltalan betegek meglátogatása, és ápolásukról való intézkedés; a prostituáltak szigoru megvizsgálása; és még ez idő szerint a halottkémelés, meg halottvizsgálati bizonyítványok (nem czédulák) kiállítására.

Továbbá a szükség szerint látleteket is állit ki, a mely utóbbi hogy nem kis feladat, — bár hogy az kiváltságos volna nagytévedés — azt hiszem elég lesz, ha emlékeztetem cikkező urat azon kellemetlen helyzetre, a melybe egy felületes vizsgálat alapján szerkesztett látlet hozhatja az embert.

Továbbá az évenkénti himlőjótás; lakás, ivó viz, hus, gyümölcs, és egyéb áruanyagok időszaki vizsgálata; mely esetben a rendőrség kellő assistentiával segíti elő az orvos működését, a mit a lefolyt évben többször volt alkalmam igénybe venni;

Továbbá rendőri bonczolatok végzése; havi kimutatás szerkesztése; és végül egészségügyi dolgokat illetőleg a tanács ülésekben előadó és tanácsadóként szerepel.

(Vége köv.)

Krónikás adomák.

II-ik József császár újításai között két dolog volt különösen, mely a magyarokat leginkább elkésértette: a nemesi birtokoknak erőszakos felmérése és a német nyelv behozatala, ugyanazért halála után a nemzeti visszahatás e két ellentétben legzajosabban is nyilatkozott.

Mihelyt a császár meghalt, a dimensionális munkálatokat, térképeket a megyék (Zemplén az akasztófa alatt) azonnal megégették s hamvát szélnel oroszték. Bihar megye a német földmérőket — kik jókor odább nem állottak — befogatá s katonáknak állitá mint bitangokat.

A német ruhákat, kalapokat tűzbe hányták s még az aszonyok is alsó ruhákra felül dolmányt s mentét öltöttek fejükre kócsag tollas esakot vagy kalpagot tűztek, — a mint őket egy akkori költő leírja:

„Alól szoknya, felül esakó, mente, dolmány:
 Azt gondolnád fu, nézzed: egy szép leány!”

A visszakapott magyar korona őrzetére 1790-ben minden megye gazdag öltözött lovas banderiumokat küldött Budára, kik között az ország legelőbb való családaiól s legfőbb hivatalnokaiól voltak egyének.

A heves megyei banderiumnak forma-ruhája volt: tengeri görény kócsag, tollas kalpag fekete kifüggővel, királyszin veres nadrág és mente fekete prémel; arany zsinorokkal, öt sor aranyos gombal, széles arany poszománittal körül kerítve, — fekete dolmány, fekete tarsoly az ország ezimerevel, bolgáros fekete lószerszám és szintén fekete esakótar vagy nyereg terítő. Ezen fekete szinnel megsértett jussalikon való bánatjokat, a veressel pedig keserűségöknek öröme lett fordulását kívánták jelenteni.

A hevesi banderiumnak egyik főhadnagya Pankozai Józsa Gábor volt, tiszafüredi lakos gazdag ur, kinek Hevessele egyesült külső Szolnok megyében tizezer hold birtoka volt, és a ki II. József alatt csak katonai erő alkalmazása mellett engedte meg, hogy birtoka felméréstessék.

Mint banderistának kócsag tollához még néhány aranyból esinosan készített buzakalász is vala tűzve, jelképeül az életermő rónaföldnek, hol lakott.

— Hol termettek ezek a buzakalások? kérdi tőle gunyosan egy udvari ember Budán.

— Ilyeket termett a magyar föld, mig a német felnem mérte, — válaszóla bosszusan Józsa Gábor, ki nemesi birtokának erőszakos felmérését el nem felejtethé.

Ő felsége körutja alkalmával Sz. . . sváb faluból kijött a diszörtség (schütz) tisztelegni. Feltűnt Ő felségének az eredeti csoport, odament és beszélgetni kezdett a vezetőikkel. A beszélgetés végén kérdi a vezető Ő felségétől:

— De hát király ur, hol van a felesége?

— Otthon hagytam, feleli jó kedvűen Ő felsége.

— No, mondja meg, hogy tiszteltem, hanem ha még egyszer eljön, ne felejtse magával hozni.

Megtetszhetett Ő felségének ez eset mert elküldeté király asszonyunk arczképét az atyafinak. Nincs is az óta senkinek oly nagy becsülete a faluban, mint neki a kinek még a király ur is irt levelet.

(Ü—s.)

POLITIKAI HIREK.

Károly, oláh fejedelem lemondásra készül. Oláhországot muszka tartományá váltóztatják a muszka hadak s egész az Oltig megszállják.

Salisbury azt írta az angol követségnek Sz. Pétervárt, hogy Goresakoff semmiesetre sem lesz képes a háborút megakadályozni. Anglia tudja, hogy csak fegyverrel lehet a nehézségeket elhárítani. Mind emellett azt hiszi, hogy Suvaloff Goresakoff helyén képes volna még a módót megtalálni, mely az európai háboru kitérését megakadályozná.

Az angol és osztrák-magyar kabinettel együttesen emeltek óvást Oláhország megszállása ellen.

A „Berliner Tageblatt”-nak jelentik Londonból: Nem igaz, hogy az egyes kabinetek közti ellentétek külön külön fognak kiegyenlíttetni, mert a kongresszust itt biztosítva tekintik. Ha a kongresszus békés eredményű lesz, akkor az azon kötött szerződés „az 1878-iki berlini kongresszus európai szerződése” czímet fog viselni.

Tegnap a király palotája és hadügyminiszterium előtt a nép tüntetett és követelte a hadüzenetet Törökországalien. Általános ingafotóság uralkodik.

Andrassy a Németország által indítványozott előzetes konferenciát elfogadta és Olasz- és Franciaország is elfogadják, ha Angliának sem lesz kifogása ellene. Elliot itteni angol követ azonban azt hiszi, hogy Anglia azt elnem fogadja.

Mielőtt Bratianu elhagyta volna Berlint, hosszabb beszélgetése volt Bismarckkal, kinek egy igen hosszú emlék iratot hagyott Oláhország érdekéről. Bratianu bizonyos viszonzás fejében azon kikötéssel távozott Berlinből, hogy a németországi iparezíkek behozatali vámja annyira mérsékeltetik, hogy az angol gyártmányokkal kiállja a versenyt s Angliával együtt uralkodjék az Aldunán.

Határozottan állitják, hogy Románia ismételen kért felvilágosítást Muszkaországtól a muszka hadak összpontosítása ügyében Romániában, és miután Muszkaországtól válaszóla nem érkezett, a román kormány elhatározta, hogy a hatalmakhoz tiltakozó jegyzéket intéz. — Mindennap érkeznek muszka csapatok Romániába.

Hiteles konstantinápolyi információk után jelenti a „Rauter-ügynökség”, hogy nem igaz az, mintha Zichy gróf a portánál bizonyos eshetőségekre engedélyt kért volna Bosznia és Hercegovina megszállására.

„Corriere Italia” egy berlini távirat szerint tudni akarja, hogy Bismarck herceg megegyezés létrehozása végett már tett volna lépéseket Londonban és Bécsben. Bismarck hisz a kongresszus lehetőségében, azon reménnyel, hogy teljes megegyezés fog elérni, föltéve ha a hatalmak a tárgyalások alapjául elfogadják a következőket:

Bessarabia átengedtetik Muszkaországnak és Románia kárpótoltatik a Dobrudzsából.

Muszkaország területnagyo badása Ázsiában, beleértve Erzerumot — kizárva a pénzbeli hadikárpottás tárgya-

lását, melynek szabályozása teljesen Török- és Muszkaországra bízatik.

E föltételek alatt kötelezi magát Poroszország egész befolyásával Muszkaországra oda hatni, hogy a kongresszus teljhatalmát elismerje és a sanstefanoi kéke által megváltoztatott török határokat megváltoztassa.

A kis önképző-körök.

(Folytatás.)

E könyvek és szaklapok a neveléstani és módszertani elvek alapján vannak írva és szerkesztve, épen azért nemcsak ezélszerű, de elkerülhetlenül szükséges, hogy minden elemi-felsőnép-polgári és középtanodai iskolákban „kis önképző szavaló- és olvasó körök” alakíttassanak ott is a hol még eddig netalán nem alakítottak. A „kis önképző-körök” közvetlen ezélsza az, hogy — miután iskoláink növendékeinek nagy része szegény-sorsu tanuló — egyesült erővel szerezzék meg a leghasznosabb gyermeki és ifúsági iratokat, lapokat és könyveket. Közvetett ezélsza pedig az önképzés. A szülők egyenként nem képesek gyermekeik számára a kis olvasmányokat, könyveket megszerezni. Melyből aztán a gyermek tanítója vagy szülői vezetése alatt több szivnemesítő, lelket emelő, észet és elmét világosító, önmunkásságot ébresztő kis történeteket olvas el szün-órájában. Látja azokban a jónak jutalmát, a rossznak bünhódését, önmaga jó lesz és kerüli a bünt. Az által, pedig, hogy szün-órát így használja föl, egyszersmind megóvja magát a társaitól eltanulható rossz csintalanságoktól, mellyel azok a szün-órákat eltölteni szokták. Természetes, hogy minél több tagja lesz az kis-körnek, annál kevesebb lesz a csintalanok száma s épen ezen uton lehetne közülök kiküszöbölni a sikamos szólás-módokat, émelgyős enyelgéseket, ezivakodásokat és verekedéseket, melyek most annyira elvannak harapozva közöttök.

A kis-körök nem csak az olvasás általi önképzésre szoritkoznak, hanem idő közönként gyülekeket tartanak, rendre szavalnak és egymás

szavallatát, kiki saját véleménye szerénti megjegyzésekkel kíséri, gyakorolván magát a felfogás, itélés, szabatos következtetés, gondolkodás és gondolatai kifejezéseinek hasznos értelmi műveleteiben.

Ezen felül pedig tetszés szerint választható — vagy a kör által kitűzött feladatokra irány gyakorlatokat készítenek, azokat felolvassák s azután egymás bírálatára alá bocsátják. Az ilyen öszejöveletek, eszmecserék a tanulók szellemi tehetségeinek kiképzésére több oldalról lendületet adnak, hol már jó elején a közszellem és közélet hasznosságával megismerkednek, abba mintegy belé-nevednek, hozzá szoknak. Az együttes munkálkodás által, tisztelni, szeretni s becsülni tanulják egymást.

Az iskolai tantárgyak és feladatok nem fognak azért rövidülni szenvedni, ha a tanuló naponként egy 3—4 oldalból álló leírást vagy történelmi elbeszélést szün-órájában elolvas. Sőt a tapasztalat azt bizonyítja, hogy azok a gyermekek a jobb tanulók, kik legtöbb gyermek könyvecskéket olvastak el s kiknek szülői örömet olvastatják és oktatják otthon gyermekeiket, azoknak emlékező tehetségeiket a velök való társalgás által is gyakorolják. Ellenben az olyan gyermek, ki nem olvasgat, kivel szülői vagy tanítói szün-órájában keveset vagy semmitsem foglalkoznak, társolognak, az olyan gyermek rendszeren együgyű, szegleteses és fél-szeg marad s tantárgyát sem képes megtanulni. Ezelvitathatatlan igazság. (Vége köv.)

Kisbirtokosok országos földhitel egylete.

Megyénkben a kiküldött bizottság lehető legnagyobb tevékenységet fejt ki a pártolók szerzése körül. A megye főispánja, mint a kiküldött bizottság elnöke a következő felhívást bocsátotta ki:

Uram!

A magyar kisbirtokosok országos földhitel egyletének központi alaptökéjéhez:

1) Ó császári, apostoli kir. Fel-sége 10,000 frt. kamatmentes és vissza nem fizetendő összeggel kegyeskedett hozzá járulni.

2) A kormány késznek nyilatkozott nevezett egyletet 500,000 frttal támogatni. —

3) A magyar kis birtokosok orsz. földhitel egyesületét létesítő bizottságok:

a) elnöke Gróf Festetics Pál nagybirtokos.

b) alelnöke mélt. Tisza László, az erd. gazdasági-egylet elnöke és orsz. képviselő.

c) jegyzője mélt. Végh Ignác földhitelintézeti igazgató, —

d) a bizottság többi 43 tagja által ezen egyletben képviselve van a fekvő birtok, ipar, kereskedelem, irodalom, — képviselve van általános az értelmiség és a megkívántató szakismeret.

4) A létesítendő magyar kisbirtokosok orsz. földhitel egyesülete — hogy a kisbirtokosoknak minél olcsóbb kamattal, és minél hosszabb időre adhasson kölcsönököt, előre ki nyilváníttja, hogy minden nyereszkedés kizárásával fog működni.

Saját mindnyájunk jól felfogott érdekében hazafiai bizalommal hívom fel urat, méltotassék a magyar kisbirtokosok orsz. földhitel egylete megalakításához tehetsége szerint mint alapító hozzá járulni.

Az alapítási összeg 5 százalékkal fog az illető alapítónak kamatozni. A magyar államnak királyhágon innen fekvő részében, a hitel hiány, a rövid lejáratu és e mellett magos kamattal járó kölcsönök miatt, a kisbirtokosok helyezete majd nem kétségbeeszt.

Ezt a szerencsétlenséget csak úgy háríthatjuk el, ha vállvetve megalapítjuk a magyar kisbirtokosok földhitel egyletét.

Annál fogva ide zárom:

1) a létesítendő egylet érdekében szerkesztett felhívást.

2) az alapítási okiratot.

Vége felkérem N. urat, méltotassék az alapítási okiratot kitölt-

ve, aláírva, és két tanu által is aláírva, alólirhoz jelen april hó 29-ig vissza küldeni. —

Torda, 1878. apr. hó 13-án.

Br. Kemény György, főispán.

*

Az egyesület alapító tagjai közé lépett eddig: br. Kemény György főispán; tordai takarékpénztár, tordai kisegítő-egylet, gróf Vass Albert, volt aranyosszék közbirtokossága; eddig összesen van 5 alapító megyénkből, ígérte tett még 10, mielőtt a kiküldött bizottság által fel lettek volna szólítva.

*

A kiküldött bizottság tegnap és ma küldötte szét felhívásait, azon figyelmeztetéssel, hogy az egylet részére teendő alapítványi ajánlataikat e hó 29 napjáig br. Kemény György ő mltgához közvetlenül küldjék be. Azon urak pedig a kik külön felhívást talán tévedésből nem kaptak, szintén siessenek ajánlataikkal a felhívásra való tekintet nélkül, ha bizottság akaratán kívül oly urakat kerülhetett ki megyénkben, kik a felhíváshoz méltán igényt tarthattak volna.

*

Siessünk ez egylet támogatásában mindnyájan részt venni, mert a haszon a miénk.

Szerk.

Válasz az „öndicsőre.”

Magyar Pál ur hogy haragszik, és pedig igen nagyon az ugyan csak ki ri védekezéséből; de hogy úgy jár mint minden haragos ember; hogy saját védekezésével lehessen meg fogni azt úgy látszik nem hinné; haragos volta pedig kitünik következő egymásnak ellentmondó állításából:

Azon kezdi hogy nem fog tényeket elferdítani; és elsőben is tényt ferdít midőn állítja hogy a vagyon magán tulajdon természetű osztatlan vagyon és bizonyítja azzal, hogy ha az nem volna, nem lenne jogosítva a felöl a mostani közbirtokosság képviselote határozni, hanem a megyei bizottság — Ezen állításaival szembe

TÁRCZA

Rembrandt és hitvose.

(Egy kép története)

(Folytatás.)

Kevésbbe sem csalatkozott Rembrandt örömteli kebellet kiáltott fel, amint a kováts műhelyhez ért; künn a korom setéség. — a sziporkázó üllő, s a pirossansúgárzó kohó — — fűlséges! — kiálta a művész, mikor az ajtóküszöbére telepedve, rajzoláshoz fogott. — Nehány pénz darabot hajított a műhelybe, hogy az izmós legények különböző állást foglaljanak el. — Azután becsapta könyvét, s az ajtófélfához támaszkodva — kezdé a jelenetet tanulmányozni. —

„Miska! lennél szives helyedet egy pillanatra átengedni?” mondá valaki neki, mialatt Rembrandt vállain gyenge ütést érte. —

Két fiatal szakállas ember állott háta megett. Rembrandt felismerte

Van Dyck nemes — és van Schut határozott vonásait a setétben is.

„S te ezt leakarod festeni? — mormogta magában, kár hogy Rembrandt ezen képet már látta.”

Van Dyck — Schuttal együtt skitzirozni kezdettek; Rembrandt pedig szótlanul nézte a munkát. — Elégületlenül mormogott.

„Miska! — nem tetszik talán képem? mondá Van Dyck — oldalra pillantva.

„Nem csoda! Készítsd el, s majd meg látod — hogy neked sem fog tetszeni.”

S ezzel Rembrandt távozott.

„Ismered ez embert? — kérdé Schut barátját.

„Nem ismerem! De ama széles arcznak ismernie kell valamit a művészetről; mert kényszerülve vagyok — más rajzot készíteni, ha a világitást úgy akarom előállítani miként azt gondolom.”

Három nap múlva Van Dyck és Schut — Rembrandt lakása előtt

sétálva, megpillanták az ép akkor elkészült „kovátsmühelyt” — mely kivolt függesztve.

„Nos — mit mondasz hozzá barátom? — kérdé Van Dyck. — Ez ember a setét előtért úgy festi — mint azt Rubens és Correggio értették, sőt a pajzán színezésben és a gondolat merészségében — felül is mulja őket.

E komor kép — ritkítja párját, Jer Schut, látogassuk meg a művészt. Ha ő egyedül oly büszke, hogy miniket nem keres föl, tudja meg, hogy Van Dyck bizonyára oly művész, ki a lángész előtt nem áll kalapot emelni. — E képet birnom kell, ha legdrágább képemmel is kell becserelnem. —

De Schut ott hagyá őt, van Dyck pedig Rembrandt-hoz ment.

„Mester! — én Van Dyck vagyok” — mondá a szép ember, a kis-zőnök Rembrandtnak jobbát nyujtva. — „Üdvözölni kívántalak, hogy valamit tanulhassak tőled. — Igazad

vala az én „kováts műhelyem” valóban egy batkát sem ér, s azért jöttem, hogy a tiedet elvigyem. Cserében föl ajánlom bár melyik művem egyikét.” —

Rembrandt nem kevésbé meglepetve, sokáig nem is habozott. — Megmutatta többi képeit, védte műirányát, — a nagyrai törekvést, a rendkívüli ellenében, s végre — van Dyckel karöltve barátja műtermébe sietett. —

Ott nem is méltatta figyelemre az oly műveket, melyekben valamely kecs, a menyeyi Raphael eszméje sugárzott; hidegen — szótlanul vonult végig a gazdag összeállítású műtárgyak előtt, s csak imitt amott emelt szót — némelyik sikerült technikája fölött.

Vége egy bevégzettlen kép előtt „az aratók” (Les moissonneurs dans les Handres) megállva, felkiáltott — add nekem ezt cserébe! —

(Vége köv.)

a valódi tény az; hogy közös vagyon felett mindig a volt aranyosszéki márchalis szék gyűlés s aztán az azt helyesítő székbizottsági gyűlés intézkedett is, hogy azt mostan az aranyosszéki birtokosság képviselése helyettesíti (joggal) vagy jogtalanul az nem kérdés s határos egyeskedések; s határozott többször Magyar képviselési tag részvételével vagy egy hangulag egy szó többséggel. No már ha annyi ideig egyes specialis kérdésekben; jogosult volt szó többséggel — kivált ha M. uram is a többséggel tartozik határozni? vajon nem jogosult-e ezen főbb kérdésben is? ?

Ténynek állítja — mit mi is állítunk, hogy a vagyon több volt de a mit most osztály alá keresni háládatlan munka lenne. — Igen is az lenne (és épen oly hálátlan lesz, ha M. uram actioja is, nem is keresi azokat senki, habár Felvintz határában kimutathatólag fel lehetne egy részit találni — mert M.—nak több felhozott tényeit mellőzve az Aranyosszéki birtokosság tisztelettel hajol meg ma is a volt a-széki 1848 Jun. hónapban tartott márchalisi gyűlés határozata előtt; mint egyik legkorszerűbb — s az akkori időben hírlapilag is dicsőítőleg méltányolt azon ténye előtt — mely kimondja, hogy ki kiamit birt haszonélvezeti joggal az osztatlanból az azontul tulajdon jogilag is az övé legyen.

És itt tudni kell hogy az ily természetű vagyont legnagyobb részét az úgy nevezett Szabad-Bogát képezte a hol valaki földjét ha 3 éven át miveletlen hagyta, azt bármelyik aranyosszéki lakos elfoglalhatta, s haszonvételi joggal az övé lett, mindaddig míg mivelni tudta — s ilyen természetű M. uram tény állításával szembe a nem épen — mint M. uram ferdítva s nagyítva állítja fel mi tulajdonkép a dolog lényegét véve egyre megy — 55 hold szabad bogáti legelő a melyet nem egy község tart elfoglalva; hanem tényleg egy községnek t. i. Bágyonnak határához csatolotván Catasterileg, felügyeletileg, azon község előjárósága által kezeltetik; de a legeltetési jogot élvezték azok a kik élvezték a 848-ki határozaton inuen, t. i. szabad-bogáti szántó földek birtokossai — és e felett M. urammal szembe tiszta az hogy azon legelőből a szék birtokossága soha javadalmat nem élvezvén, az még tökéletlenül sem hasonlít az általa felhozott határrészekhez — ki ezen tényekkel szemben — ha igaz is lenne a mit M. uram állít hogy a 49-ki határozat nem állja ki a probát azért sem mert akkor a foradalom lángja felvult csapva; ugyan hogy nem pirul, most ezen incidensből jutni azon következtetésre hogy hát joggal követelheti a vagyon tisztázását!! Hiszen mindjárt tovább azt mondja tényként a mit mi is megint aláírunk hogy a. szék ama vagyonból sok közös szükségét fedezte; vagy magából a törzsvagyonból idegenitvén el, vagy annak jövedelméből fedezvén azt.

(Felyt. köv.)

H i r e k .

— „Dalkörünk“ estélye vasárnap sikerült volt. A kör a már közölt műsorozatot valóban művészi feltogással dalolta végig. — Közönség közép számmal és szép. A vidám társaság tánczra kerekedett s tánczolt jó éjjel utánig. A bevételekről tudósítást alább adjuk.

— A vallás és közoktatási miniszter Moldován Gergely tanfelügyelőt Torda-Aranyos megye tankerületben állomásán végleg megerősítette.

— Uj zenemű jelent meg Taborszky és Parschnál Budapesten, ezime 30-ik magyar abránd, két kedves dalt foglal magában, zongorára szerkezti Székely Imre. Ara 1 frt. 50 kr.

— Az Űstökös élcz lap a következő dua tartalommal jelent meg. Talerosi levele; Liliputiak, (költ.) Lnkács Béla a fuzioról; Fátális egyesülés. (képpel.) Nem az 3 lába. Képpel. Udvariasság, képpel. Orbán, költ. Ama bizonyos eszmadia és felesége kérdései és feleletei, képpel. Tempora mutantar, Képpel. Almos apó és Balamér urfi. Elbeszélés. Dal az ibolyáról. Ha gazember, nem volna. Borkorcsolyák. Űstökös okmánytára. — Kronikás adomák. A lap ára egész évre 8 frt.

— Az apró majorság s különösen a dísznök piacunkon hivatalban vannak. Akárhányszor nagy kárt tesznek udvarainkon vagy kertekben, megörizni tőlük azokat nem lehetvén. Felkérjük városi kapitányságukat, hogy az illető kártékony állatok behajtása s a gazdák megbüntetésé végett haladéktalanul intézkedjék, mert az még sem járja, hogy piacunkon némely gazdák gondatlansága miatt a dísznök kényük szerint turkáljanak.

— A tordai állami elemi népiskolánál egy tanítói, tanítónői és segéd-tanítói állomásra pályázat hirdettetett ki, a folyamodványok a tanfelügyelő-séghez május 1-ig beadandók. — E határidőig adandók be a pályázatok a felvinczi állami iskolánál a segéd-tanítónői állomásra.

— Tűz egy tengeri hajón. A „Lipca“ nevű német birodalmi hajón, mely Nicargua felé volt utban a nyílt tengeren, a puskapor-kamara közvetlen közelében tűz támadt. Hanem a hajókapitány s a hajón levők hidegvérűsége megmentette a járművet s a sok emberéletet, mert a tüzet idején eloltották és csak egy kis élelmiszer s dohányrakás esett áldozatul.

— Bazaine marsall meghalt. Ez a hír volt elterjedve néhány nap előtt a francia külügyminiszteriumban A marsall halála Spanyolországban következtetett be, hol Bazaine már régebb idő óta tartozkodott. E hír természetesen még megerősítésre vár.

— Kimutatás. A „tordai dalkör“ f. évi április 14-én megtartott estélyének bevételeiről. 1.) 62 személyjegy á 60 kr. . . 37 frt. 2.) 2 személyjegy pártóló tagnak á 50 kr. 1 frt. 3.) Egyéjjel után érkezett igen tisztességes jövedvő vendégnek ellenálhatlan kívánatára egy jegy féldíjért, = 30 kr. Összesen bevétel belépti jegyekből 38 frt 50 kr. Felülfizettek: Miksa Elek és leánya 1 frt, Moldován Gergely 1 frt, Csekme Béla 1 frt, 80 kr. Ambrus Miklós 1 frt. Dr. Damokos Antal 1 frt, Karásoni Sándor 40 kr, Aner Ferencz 80 kr. Felülfizetődött összesen 7 frt. Fennebbiek szerint az estélynek összes jövedelme teszen 45 frt 50. — Fogadják a szives adakozók nemes pártfogásukért a dalegylet legszivesebb köszönetét és hálás elismerését. Torda, 1878. április 16 án. Bartok Endre h. pénztárnok.

— Oroszok Törökországban. A Köln. Ztg-nak írják Perából márczius 31-ről: „Akár hova néz az ember, csak is orosz egyenruhával vagy legalább is orosz arcokkal találkozik. Minden vendéglő el van velük árasztva. Az

orosz követségi épület előtt rendszeren nagy ember tömeg szokott állni, hogy a nagyherceget szemtől szembe láthassák A muszkák csakis a vendéglősöknél örülnek rokonszenvennek, akik iszonyu árakkal fizetettnek meg velük mindent egy szintén a kávéházakban, játékhe-lyeken és ruhásboltokban. A kávéházaknak soha ilyen jól nem ment a dolguk. Mindegyikben egy-egy játékasztal áll. Az emellett elvesztett összegek bámulatos nagyok, én láttam, amint egy kozák kapitány 200 napoleont egy negyed óra alatt elvesztett. Hogy e kávéházak szépségei száz meg száz imáddóval lettek gazdagabbak, mondani sem kell. Perának most egész más levegője van, mint rendszeren. Az oroszellenesek azt állítják, hogy bagaria szagu; valósággal azonban az orosz aranyok fényétől sugárzik.

KÖZGAZDASÁG.

Tekintetes Szerkesztőség!

Midőn édes magyar hazánk ipara és gazdaszata érdekében rendezendő jövő évi országos kiállításunkat továbbra is szives támogatásába ajánljuk, — tisztelettel kérjük az alábbi szabályzatnak becses lapjokban való közlésétélére.

KIVONAT

a székesfehérvári 1879-iki országos kiállítás általános szabályzatából.

1. A székesfehérvári 1879-iki országos ipar-, termény-, szépművészet- és látkiállítás Fejérmegye és Székesfehérvár közörvényhatóságának pártfogása alatt áll.

2. A kiállítás szellemi részére, nevezetesen az intéző és vezénylő közegek közti érintkezésre vonatkozó levelezések: „Országos kiállítási végrehajtó-bizottság elnökségéhez Sz.-fehérvárott“ intézendők.

3. A kiállítás Székesfehérvár területén a polgári lövölde és méntelep helyiségeiben s ezek szomszédságában levő szabadterén rendeztetik. A kiállításra rendelkezés alatt áll 4284 □ méter fedél alatti tér — és építendő a méntelep helyiségeiben 3873 □ méter, a lövöldei helyiségekben 471 □ méter; — továbbá 40748 n. méter szabadter — és pedig a méntelep udvaraiban 19611, a méntelep upvarain kívül 17526, a polgári lövöldeben 3611 n. méter. Szükség esetén a szabadtereken ideiglenes épületek emel- tetnek.

4. A kiállítás 1879-ik év május hó 10-én nyitattik meg s tart bezárólag június hó 1-éig.

5. Kiállíthatók Magyarhon és kapcsolott részeinek arra méltó mű- és terményezikerei, szépművészeti régészeti tárgyai, tanszerei és iskolamunkálatai, állatai, gép- és gazdasági eszközei; kizárva csak a gyors romlásnak kitett anyagok és robbanó készítmények vannak.

6. Kiállítási tárgy kizárólag Magyarország és hapsolt részeiből fogadtatik el.

7. A bejelentések 1878-ik évi jul. hó elejétől egész 1879-ik évi márczius hó 1-éig fogadtatnak el. Ezen határidőn túl bejelentett tárgyak előnyös elhelyezéséért a végrehajtó-bizottság nem szavatol.

8. A kellő időben bejelentett tárgyak 1879-ik év április hó 20-ig küldendők be. A küldemények február hó elsejétől fogadtatnak el.

9. A kiállítás tiszta jövedelme országos, megyei és városi jótékonycélokra fog fordítatni.

10. A kiállítóknak a szokásos bejelentési-iv megküldetik. A haza összes összes vasuti vonalain nyerendő szállítási árkedvezmény, annak idején a kiállítókkal közöltetni fog.

11. A térdij fele a tárgyak bejelentésekor, másik fele a tárgyak beküldésekor fizetendő; és pedig fedél alatti

helyiségekben 4, fal melletti tér 2, fal-tör 1 forintjával □ méterkint. Folyó asztalokat a bizottság díj nélkül ad, a kiállító csak az elfoglalt térséget fizeti. — Kivánatra a bejelentő terhére álványok is készíttetnek.

12. A kiállítóknak jogukban áll ezéggük vagy nevék után azon bármim-nemű segéd munkások neveit felírni. kik a kiállított tárgyak készítésében kitün-tek.

13. A kiállítás 17 csoportra osztatik a következő osztályozással:

I. Erdőtermények és felkészítmé-nyek, — nehezebb fa-ipar.

II. Bányatermények és felkészítmé-nyek, — nehezebb ércz-ipar. Nemkülön- ben üveg-, gyurma-, agyag- és kő-ipar. (Vége köv.)

Bécsi Tőzsde.

1878. 16/4.

Magyar arany-jaradék	86.10
Magyar) kincstári utalvány 1 kibocsát	119.—
Magyar) kincstári utalvány 2 kibocsát.	108.75
Magyar kel.-vasut elsőbbség 2 kibocsát.	73.—
Magyar állami kötvény 1876.	65.—
Magyar vasuti kölcson	97.50
Magyar földtehermenesítési kötv	78.50
Temesvári földtehermenente kötv.	77.50
Erdélyi földtehermenente kötv.	77.—
Horvát-Slavon földtehermen. kötv. —	—
Magyar szőlő váltáság kötv.	80.—
Osz. egységes államadosság papban 61.40	
Osz. egységes államadosság ezüstben 65.35	
Osz. aranyjaradék	73.10
1860. állam sorsjegy	111.—
Osz. nemzeti bankrészesvény	795.—
Osz. hitelrészesvény	213.—
Magyar hitelbank	194.—
Ezüst	106.65
Cs. k. arany	5.75
Napoleonor	9.74
Német birod mark	60.—
London	121.80

Piaczi árjegyzék.

A tordai vásárra 1878. április 13. hozott tárgyaknak

1 hectoliter Tisza buza	9 frt — kr
„ Tavasz buza	— „ —
„ Elegybuza	8 „ 50 „
„ Rozs	6 „ 50 „
„ Árpa	5 „ — „
„ Zab	3 „ — „
„ Törökbuza	6 „ 50 „
méter mázsa Széna kötetlen	2 „ 50 „
méter mázsa Alomszalma	— „ 36 „
Tüzi fa köbméter	2 „ 70 „
1 kilogramm Marhahus	36 „
„ Disznóhus	48 „
„ Turó	56 „

Nyilttér-*)

Mattoni-féle

BUDAI KIRÁLY KESERŐVIZE

e Bel- és Külföld orvosi tekintélyei által makacs gyomorszorulás és minden abból eredő betegségek ellen, legkissebb rosz utóhatás nélkül még hosszabb használatnál is a legme-legebben ajánltatik.

MATTONI és WILLE cs. k. udvari szállító.

A 6 egyesült Budai Király — keserű- források talajdonosa.

Deák forrás Hunyadi M. forrás
Henrik forrás Hildegarde „
Szecheny „ Istvan „

Használati utasítás és füzetke ingyen.
BUDAPEST Dorrothya uteza 6 sz.
RAKTÁR: minden nagyobb ásvány-
viz kereskedésében.

*) E rovat alatt közölt cikkekért csak a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget. a szerk.

Felelős szerkesztő és kiadótlajd. Volz B.

VOLCZ és TÁRSA

Könyv és Papirkereskedésében Tordán kaphatók:

Vonalzott és tiszta könyvek; Hivatalok, egyletek magányzók, ügyvédek kereskedők, jegyzők és mindennemű iparral foglalkozók részére, vászonba vagy papírba kötve dús választékban. Másoló könyvek Kereskedők, Irodák sat. részére:

Előfizethetni – illetőleg előjegyeztetni – lehet a következő művekre:

Kálmán a Szegedi Lelencz vagy Konstantinápoly rózsája című nagyhatású regényre TIHAMERTÓL, mely a folyamatban volt keleti háborút öleli fel és ebből meríti tárgyát, egyes füzet ára 25 kr. mely összeg a füzetek átvételkor fizetendő.

Az Ördög fia című regény füzetére. Ugyan ezek német nyelven is megrendelhetők. Továbbá Szulejka vagy a Három Gyöngye című regény füzetére. 25 kr. Ugyan e művek megrendelési rendkívüli kedvezmény áron megrendelhetik azok

OLAJNYOMATU JUTALOM KÉPEIT is VÁSZNBA SZÉLES ARANYKERETBEN,

Az ÖRDÖG ASSZONY régebbi megrendelői, annak folytatását szintén fenn irt könyvkereskedés által legbiztosabban eszközölhetik.

megtekinthetők e képek valamint megrendelési feltételei is

Vidékre járó ügynökiink szintén elfogad minden nemű előfizetést és előjegyzést.

Eladó birtok!

A mező-nagy-csáni 137 számú telekjegyzőkönyvbe A + 1-rend 859|1-től 873 hr. számig felvett 100 holdnyi tagosított birtok, melyből 74 hold szántó és 18 hold kaszáló, a rajta levő házzal eladóvá tételik. Értekezhetni felőle: VAJNA KÁROLYLYAL N.-Enyeden.

Fontos Hirdetés!
A gyomor és altesti bajokban, valamint bideglés ellen legbiztosabb hatásúknak ismert
Dr. Kiesow-féle Elet-essentia
valódiul egyedül Matherny Emilnél Gy.-Fehérvárrt kapható.
(16 21-13)

Figyelemreméltó idegbajok- és nehézkórban szenvedőknek
Legújabbban feltalált gyógymód Számtalan hálaíratot mutathat fel sikeres gyógyításról
Sylvius Boas
Specialista idegbajokban
Értekezhetni reggel 8 órától este 3 óráig
BERLIN SW.
Friedrichstrasse 22.
Levélbeli megkeresésre is.
(15-94 102)

SYLVIUS BOAS urnak
Berlin Friedrichstrasse 22, I.
az **Auxilium orientis** feltalálója
Specialista idegbajokban

Igen tisztelt uram!
Hosszu óvek óta idegbántalmakban szenvedek s miután e betegség elviselhetlené vált, segítséget kerestem a Tiflis, Odessa és Bécs leghíresebb orvosainál, kiknek rendelése azonban pillanatnyi enyhülésnél egyebet nem eredményezett.
Ekkor megismerkedtem egy emberrel, ki az előtt az enyémhez hasonló bajban szenvedett s ön által sikerrel, gyógyított. E férfi azt állította, hogy ön csodákat művel s valóban helyre állított egészsége a legjobb bizonyíték volt. Elhatároztam tehát önhez fordulni s hála az égnek ön meggyógyított s vissza adta nekem az életet. Örömet nem bírom e felett kifejezni. Fogadja e 300 rubelt mint hálaám egy kis jelét. Legyen azonban meggyőződve hogy hazámba vissza téve első dolgom leendő elismerésemet még jobban kifejezhetni.
Abamelik Joen herceg.
Tiflisből a fekete tenger mellett.

Rövid idő alatt és sikeresen gyógyít
Díjt csak sikeres gyógyítás után fogad el.

SZÉPSÉG! IFJUSÁG!
felülmulhatatlan
BŐRSZÉPÍTŐ-SZERNEK
lett a hölgyvilág által általánosan elismerve, a hivatalosan megvizsgált, kitűnő, ártalmatlan, valódi

RAVISSANTE

Dr. RAVISSANTE
PARISSA

Ezen világhírű bőrtisztító-szer valamennyi szépség-pítő-szer között leghitelesebb és leghatásosabbnak bizonyul szeplők, napégés, rezesség, sárgafoltok, pör-szenések, kiütések, himlőhelyek, sömör stb. biztos eltávolítására.
A RAVISSANTE az arcszínnek feltűnően szép, halvány rózsaszínű, bársonyszerű fiatal üdéséget ad, a bőrt és kezeket gyöngédű teszi, a lég behatásától megóvja s gyöngéd bőrt szerez a legkisebb öregségig.

Budapesten kapható valódi minőségben **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, Király-utca 7 sz.
Közegevárán **VALETINI ADOLE** ur gyógyszerésztárában.
Tordán **TRAJANOVITS EDE** ur gyógyszerésztárában
Nagy eredeti üvegek ára 2 f. 50 kr. Kis eredeti üvegek ára 1 f. 50 kr.
KÖZPONTI SZÉTHÜLDÉSI RAKTÁR:
SCHWARZ HENRIK
Budapest, Mátya Valéria utca 2 sz.